

Mites i imatges a la filosofia de Sellars

LLUÍS PUJADAS

Universitat de les Illes Balears

lpujadas@hotmail.com

Resum: Sellars introduí la distinció entre les imatges manifesta i científica de l'home en el món. Encara que a primera vista siguin incompatibles, ambdues són indefugibles, de manera que la tasca del filòsof ha de ser intentar fusionar-les. Sellars també creu que el «mite d'allò donat» és un dels principals errors comunament acceptats en la filosofia moderna. Paradoxalment, emperò, usa el seu propi mite, el «mite de Jones», per matar el «mite d'allò donat». Aquestes dues temàtiques sellarsianes han estat molt influents i àmpliament discutides, però no s'ha prestat gaire atenció a la seua mútua relació. En aquest article intento elaborar una mena de meta-mite que incorpori les intuïcions que trobem en cadascuna d'elles.

Paraules clau: mite, imatge manifesta, imatge científica, donat.

Myths and Images in Sellars's Philosophy

Abstract: Sellars introduced his distinction between the manifest and scientific images of man in the world. Though at first sight they seem incompatible, both of them are inescapable, so the philosopher's task must be to try to fuse them together. At the same time, he considers the «myth of the given» to be one of the main errors commonly accepted in modern philosophy. Paradoxically, he uses a myth of his own, the so called «myth of Jones», to kill the «myth of the given». These two sellarsian subjects have been very influential and widely discussed, but the question of their mutual relationship has gone largely unnoticed. In this paper I try to elaborate a sort of meta-myth incorporating the insights we find in both of them.

Key words: myth, manifest image, scientific image, given.

És freqüent qualificar de mite un punt de vista filosòfic per tal de desqualificar-lo. Així, per exemple, hom parla del «mite del fantasma en la màquina» (Ryle, 1949), del «mite d'allò donat» (Sellars, 1956), etc., amb la intenció de negar l'existència del referent de l'argument de la funció «mite de...». Per descomptat hi ha excepcions, com per exemple quan hom parla del «mite dels objectes físics» (Quine, 1951) admetent-ne l'existència. En qualsevol cas, si abandonem una concepció dels mites exclusivament ajustada a les mitologies de l'antiguitat, substituint-la per una de més àmplia que inclogui certs *Gedankenexperimente*, la *science fiction* i fins i tot certes formes de reconstrucció racional i/o històrica, aleshores resulta que el paper dels mites en la filosofia continua ben viu.

Un exemple important i paradoxal d'aquesta pervivència el trobem en l'obra de Wilfrid Sellars, especialment a l'article «Empiricism and the Philosophy of Mind» (1956; EPM)¹. És paradoxal perquè, havent desqualificat, suposadament, el mencionat «mite d'allò donat», admet haver-ho aconseguit usant un altre mite, el seu propi «mite de Jones», sobre el que torno de seguida. I és important perquè, (a) en la mesura en què hagi tingut èxit, haurà contribuït a resoldre alguns problemes centrals de l'epistemologia (tal com el de què pot comptar com a evidència empírica) i la filosofia de la ment (tal com el de trobar la manera de parlar justificadament dels estats mentals, en principi inobservables); i (b) ho haurà fet precisament recorrent a un mite.

Sellars mateix s'ha servit també de certa noció d'imatge en un altre famós article («Philosophy and the Scientific Image of Man», 1962; PSIM), en un sentit proper al de les cosmovisions (*Weltanschauungen*) de Dilthey. Potser en aquest cas podríem parlar d'una combinació de *Mensch-* i *Weltanschauung*, ja que es tracta de quina imatge es fa l'ésser humà de si mateix en el món. El problema rauria en el fet que en l'actualitat els filòsofs es troben enfront de dues imatges de l'ésser humà-en-el-món igualment complexes i amb pretensions d'exhaustivitat, però a primera vista incompatibles, que Sellars denomina respectivament imatge manifesta (IM) i imatge científica (IC). En la IM figuren de manera prominent les persones, que gairebé hom pot definir «com a éssers que tenen intencions» (p. 40). Només tardanament —com veurem— s'hi inclouen els objectes físics. És a partir de la IM que l'ésser humà prengué per primer cop consciència de si mateix. La IC, en canvi, es caracteritza per la postulació d'entitats inobservables que constituïrien l'autèntica realitat. L'aclariment de la relació entre ambdues imatges és, i no només per a Sellars, un dels problemes centrals de la filosofia occidental des de la revolució científica, i es diversifica en altres com el problema ment-cos, o les relacions entre naturalesa i

1. La figura de Sellars s'ha anat engrandint, en certa mesura per la importància que se li donà a l'obra ja clàssica de Rorty (1979) fins al punt que hom parla ja de l'escola de Pittsburgh —on fou professor— (Maher, 2012), de la que provenen representants tan destacats com McDowell (1994) o Bransom (1994). Utilitzo les abreviatures estàndard en la literatura sobre Sellars.

cultura, facticitat i normativitat, etc. Segons Sellars, no cal esperar ni desitjar la reducció de la segona a la primera, sinó la seva fusió en el que denomina visió estereoscòpica, o en el que O'Shea (2007, 176 s.) ha denominat «naturalism with a normative turn». Segons Sellars, «la visió unificada de l'home-en-el-món [...] és la finalitat de la filosofia» (PSIM, 19).

La relació entre les dues temàtiques esmentades —i.e., d'una banda la dels mites d'allò donat i de Jones i de l'altra la de les dues imatges de l'ésser humà—, potser no ha rebut l'atenció merescuda. Per tal d'intentar resoldre aquesta mancança, proposo fusionar les dues temàtiques en una mena de meta-mite, narrativa o reconstrucció racional, que inclogui tant la successió dels mites abans esmentats com l'exposició del pas del predomini exclusiu de la IM a la seva difícil convivència amb la IC.

Rebecca Kukla, en un interessant article sobre l'ús dels mites per part de Sellars, entén per «mite» una «narrativa teòricament situada en el passat, usada pels seus narradors com un intent de donar sentit al present, sense pretendre, emperò, oferir una història cronològica literal». De fet, segueix, «els mites no tenen per què ser falsos» (Kukla, 2000, 165). Hi ha, en particular, un cert tipus de mites que es caracteritzen pel fet que legitimen certa autoritat per mitjà d'una narració (*by telling a story*) sobre l'origen d'aquesta autoritat». Segons Kukla mereixerien tal consideració el «Mite d'allò donat» i el «Mite de Jones», als quals m'atreviré a afegir la narrativa històrica que els enllaça —encara que d'una manera no literal, com acabem de veure— i la pròpia aparició successiva de la IM i la IC, construcció teòrica que té, segons Sellars, una «dimensió quasi-històrica» (PSIM, 6). Tenint això ben present, doncs, hom pot intentar superposar les cronologies d'ambdues temàtiques.

Cal tenir també present que la IM és tan contemporània com la IC, si bé es tracta del refinament d'una imatge originària prèvia (PSIM, 7), en la qual «tots els "objectes" són persones» (PSIM, 10), com en una mena d'animisme primitiu o fetixisme comitià. De fet la IM s'hauria format «en les boires de la prehistòria», per anar-se «despersonalitzant» de manera gradual, fins a arribar al més restringit concepte actual de persona. Aquest refinament hauria portat a la *philosophia perennis*, sovint, però no necessàriament, associada al dualisme. L'ésser humà és essencialment l'ésser «que es concep a si mateix en termes de la imatge [manifesta] que la filosofia perenne refina i sosté» (p. 8). Pel que fa a la IC, hom pot dir que «ha pres forma davant dels nostres propis ulls» (PSIM, 5), diguem que a partir de la revolució científica.

En la fabulació que Sellars elabora, els nostres avantpassats prehistòrics parlen un llenguatge ryleà², el vocabulari fonamental del qual fa referència a «proprietats públiques d'objectes públics» (EPM, 258) i queda «restringit

2. Aquests hipotètics avantpassats (*our rylean ancestors*) serien una espècie de seguidors *avant la lettre* del conductisme lògic de Ryle (1949).

al vocabulari no-teorètic de la psicologia conductista» (EPM, 266). Un bon dia apareix entre ells un tal Jones (EPM, 264), geni que Sellars presenta com a precursor del conductisme, encara que, vist des d'ara, hauria estat més correcte presentar-lo com a precursor del funcionalisme o, si més no, com a precursor del conductisme metodològic³. El tal Jones seria el geni imaginari que, en un passat remot, hauria introduït (i ensenyat als seus congèneres, els nostres també mítics avantpassats ryleans) la part dels llenguatges naturals que ens permet referir-nos als estats mentals. Jones, diu Sellars, «desenvolupa una teoria segons la qual les expressions [lingüístiques] obertes no són més que la culminació d'un procés que comença amb certs episodis interiors» (EPM, 266). És important tenir en compte que la postulació d'aquests estats es fa per analogia amb les expressions obertes, òbviament observables, el coneixement de les quals és, segons Sellars, previ al dels estats interiors. Si les ciències es comprometen amb l'existència d'entitats inobservables, com ens recorden deVries i Triplett (2000, 139), «certament no hauríem d'esperar que la psicologia se sotmetés a una exigència [la de referir-se tan sols a entitats observables] que les altres ciències no poden satisfer». És clar que el prehistòric Jones del mite ni és presentat com a científic —en particular, no com a psicòleg— ni com a defensor explícit d'una metateoria sobre com i quan és legítima la postulació d'entitats teòriques, però els «episodis “no observats”, “no empírics”, “interns”» en el «marc de pensaments» que ha introduït no tenen per què quedar «més malparats que les partícules i episodis de la teoria física» (EPM, 267). En qualsevol cas, tal com suggereixen tàcitament deVries i Tripplet (2000, 134), sembla raonable afirmar que Sellars atribueix a Jones la introducció en la seva comunitat de la *folk psychology* o psicologia del sentit comú, és a dir, d'una teoria primitiva, en el sentit de conjunt de llocs comuns que els membres d'una comunitat acceptarien per tal d'explicar la conducta dels seus congèneres.

Aquí ens topem amb el principal problema a l'hora d'intentar la nostra superposició cronològica. Com diu deVries (2005, 284), «[e]s dona una certa tensió entre els mites històrics de “Empiricism and the Philosophy of Mind” i “Philosophy and the Scientific Image of Man”», deguda al fet que el geni Jones hauria elaborat una teoria —hauria postulat entitats teòriques— en plena prehistòria —cosa que el faria fins a un cert punt defensor de la IC—, mentre que la IM i, en particular, la imatge originària d'on prové, és contrastada amb la IC precisament perquè només aquesta és postulacional i

3. Sens dubte, Sellars és un del pares de la teoria funcionalista de la ment (per més que no usi aquesta expressió), entesa com una teoria que no veu en la postulació d'entitats mentals teòriques res que sigui més inacceptable que la postulació d'entitats teòriques (tals com àtoms o partícules subatòmiques) per part dels físics. El que Sellars denomina «conductisme metodològic», a diferència del conductisme *tout court*, és molt semblant, sinó idèntic, al funcionalisme així entès.

teòrica. En tot cas, és possible resoldre el problema fent la raonable distinció entre teories científiques *folk*, com l'esmentada *folk psychology*⁴, en les que la postulació és gairebé instintiva, i teories científiques pròpiament dites, en què trobem l'aplicació conscient d'un mètode científic explícit. Així sembla veure-ho Sellars mateix (EPM, 135) en sostenir que els nostres conceptes d'allò mental «poden tenir profundes i significatives analogies amb els conceptes teòrics», tot i mantenint alhora que «difereixen dels conceptes teòrics com a tals en la mesura en què no poden ser abandonats com ho poden ser els conceptes purament teòrics».

Tenim així, doncs, fins ara, en la nostra narració mítica, una prehistòria on els humans es conceben a si mateixos a partir de la imatge originària segons la qual tot ésser és personal. Tot seguit, i en un ordre que no cal especificar, (a) s'inicia un procés de despersonalització i (b) el geni Jones introdueix una rudimentària psicologia *folk*. Molt més tard, amb la revolució científica, apareix el mètode pròpiament postulacional i, amb ell, la IC pròpiament dita. Aquesta és construïda «sobre els fonaments proporcionats per la imatge manifesta» (PSIM, 20), però, des del punt de vista de la IC, la IM «és un retrat “inadequat” —encara que pragmàticament útil— de la realitat» (PSIM, 20). Semblaria, doncs, que mentre que la IM seria no només cronològicament prèvia, sinó també imprescindible, la IC demostraria la falsedat d'aquella i ens proporcionaria la concepció correcta de la realitat. En Descartes trobaríem, segons Sellars, una de les primeres temptatives de síntesi, on es veu «l'impacte dels primers estadis de la ciència postulacional sobre la filosofia» i «surten a la llum les principals tensions que es donen quan s'intenta arribar a una visió sinòptica» (PSIM, 25). Efectivament, en Descartes trobem una explicació mecanicista del que denomina *res extensa*, mentre que «aquells trets del món manifest que no tenen cap paper en l'explicació mecànica foren relegats per Descartes i altres intèrprets de la nova física a les ments del perceptor (sic)» (PSIM, 29). D'aquí a les versions explícitament dualistes de la *philosophia perennis* no hi havia més que una passa. En elles el món de la IM o, si hom vol, les manifestacions del món, existirien només en tant que donades (*given*) a la ment del subjecte o *res cogitans*. No és estrany, doncs, que per O'Shea «el rebuig del mite d'allò donat [sigui] essencial per a la tasca del filòsof modern, consistent a integrar les imatges manifesta i científica de l'home-en-el-món» (PSIM, 106). Queda així clara la connexió entre les temàtiques sellarsianes de mites i imatges.

Fins ara hem parlat del mite de Jones i del mite d'allò donat, d'una banda, i de la IM i la IC, d'un altra, però cal tenir en compte, com ha posat en relleu de manera clarivident R. Kukla (Kukla, 2000, 193), que «la coda de EPM

4. També s'ha parlat, encara que menys freqüentment, de la *folk or naive physics*, o de la *folk science* en general (vegeu per exemple, Keil, 2003).

adopta la forma de mite», de tal manera que «el mite de Jones és un mite dintre d'un mite». Resulta fonamental, doncs, «distingir la veu de Sellars de la de Jones», en lloc de confondre-les com es fa sovint. Així les coses, cal afegir al nostre meta-mite el que podríem denominar «mite de Sellars» o, dit d'una altra manera, el mateix EPM (com a mínim, la seva part final). En cas contrari, no quedaria clar com és que el mite de Jones, que ha de servir per matar el mite d'allò donat, el precedeix (un mite prehistòric assassinant un mite posterior la revolució científica!). M'atreviria a dir que, contra l'opinió corrent i en la línia de Kukla, no és el mite de Jones el que mata el mite d'allò donat, sinó el mite de Sellars, el seu propi mite («a myth of my own», «a piece of science fiction» o «historical novel», EPM, 258, 270) o, si es prefeix, el mite de Jones en tant que inclòs en el mite de Sellars i, en aquest sentit, ben posterior a l'assassinat mite d'allò donat. Com es duu a terme aquest assassinat? O, si per una vegada deixem de banda el llenguatge mític, quines són les raons de Sellars per rebutjar el marc conceptual d'allò donat? Aquesta noció va aparèixer com a resultat de la impossibilitat d'encabir els estats mentals en la IC. En la mesura en què el mite de Jones, inclòs en el mite de Sellars, aconsegueix encabir-los-hi, el mite d'allò donat es fa, si més no, innecessari.

Queda encara un punt crucial per completar el nostre meta-mite, que no és altre que la consideració de la possibilitat i conveniència d'incloure les normes en la IC. Sellars creu que, tot i les dificultats que la tasca comporta, la filosofia de la ment ha aconseguit encabir sensacions i pensament en la IC, però no el que denomina «l'irreductible nucli del marc de les persones» (PSIM, 39), un marc en què en principi tenen un paper rellevant «els plans, propòsits i normes d'actuació (*policies*)» (PSIM, 14). Però aquí el mite de Sellars i el nostre meta-mite deixen de ser una reconstrucció quasi-històrica del passat per convertir-se en una predicció promissòria que potser cau en el parany del mer *wishful thinking*. Així, a l'últim paràgraf de PSIM, Sellars, conclou que «el marc conceptual de les persones no és quelcom que calgui reconciliar amb la imatge científica, sinó quelcom que cal afegir-li» (PSIM, 40). En cas d'aconseguir-ho, per desgràcia —acaba—, encara que això ens permetria «transcendir el dualisme de les imatges manifesta i científica del món», de moment això només és possible «en la imaginació».

En conclusió, en el nostre meta-mite es recollirien les propostes que trobem tant en EPM com en PSIM. En el primer trobem (i) els orígens d'una teoria funcionalista de la ment (en la mesura en què concep els estats mentals com a entitats teòriques), mentre que en PSIM hi trobem (ii) el que Rosenberg (2007) ha denominat fusió de les imatges, és a dir, la proposta d'un naturalisme capaç d'incloure les normes en els seu radi d'acció.

Referències

- BRANDOM, R. *Making it Explicit*, Harvard University Press, 1994.
- DEVRIES, W. A. & TRIPLETT, T. *Knowledge, Mind, and the Given: Reading Wilfrid Sellars' «Empiricism and the Philosophy of Mind»*, Hackett Publishing Co, 2000.
- KEIL, F. C. «Folkscience: coarse interpretations of a complex reality», *Trends in cognitive science*, 7, 8 (2003): 368-373.
- KUKLA, R. «Myth, Memory and Misrecognition in Sellars' "Empiricism and the Philosophy of Mind"», *Philosophical Studies*, 101, (2000): 161-211.
- MCDOWELL, J. *Mind and World*, Harvard University Press, 1994.
- MAHER, C. *The Pittsburgh School of Philosophy*, Routledge, 2012.
- QUINE, W. VAN O. «Two Dogmas of Empiricism», *The Philosophical Review*, 60, 1 (1951): 20-43.
- RORTY, R. *Philosophy and the Mirror of Nature*, Princeton University Press, 1979.
- ROSENBERG, J. F. *Wilfred Sellars. Fusing the Images*, Oxford University Press, 2007.
- RYLE, G. *The Concept of Mind*, Hutchinsons University Library, 1949.
- SELLARS, W. «Empiricism and the Philosophy of Mind», in H. Feigl & M. Scriven (eds.), *Minnesota Studies in the Philosophy of Science*, vol. 1, University of Minnesota Press, 1956 (Reimpresió a DEVRIES, W. A. & TRIPLETT, T.).
- SELLARS, W. «Philosophy and the Scientific Image of Man», in R. Colodny (ed.), 1962, (Reimpresió a SELLARS, 1963).
- SELLARS, W. *Science, Perception and Reality*, Routledge and Kegan Paul, 1963, (Reimpresió a Ridgeview Pub. Co., 1991).